

4. Москаленко В.Ф., Горбань Є.М., Табачников С.І., Волошин П.В. Психічне здоров'я, як ~~основа~~ позитивного розвитку нації (підсумки за 10 років незалежності України) //Архів психіатрії. – 2001. – №4 (27). – С. 5-10.
9. Петраков Б.Д “Основные закономерности распространения психических болезней в ~~мире~~ мире и в Российской Федерации “ // XII съезд психиатров России. - Т.,1995. – С 98-99.
10. Табачников С.И. Теоретическое и организационно-клиническое обоснование системы ~~интегрированной~~ интегрированной психогигиенической, психопрофилактической и психотерапевтической помощи ~~в условиях~~ в условиях современного промышленного производства: Дис... д-ра мед. наук. – Донецк – 1983. – 416с.
11. Табачников С.І., Волошин П.В. До всесвітнього дня здоров'я, присвяченого охороні ~~психічного~~ психічного здоров'я // Архів психіатрії. – 2001. – №1-2(24-25). – С.5-6.
12. Murray J. L., Lopez D. The global burden of disease: a comprehensive assessment of ~~disability and~~ disability and disability from diseases, injuries and risk factors 1990 and projected to 2020. – Boston: Harvard University Press,1996. – (Global Burden of Disease and Injury Series, Vol 1).
13. Eiseirbeig L. Pasa present and future of psychiatry: personal reflections 1/ The Canadian Journal ~~of Psychiatry~~ of Psychiatry. --1997 -- Vol 42, September. -- P. 705-713.

М.П.ПАВЛОВСЬКИЙ

ЗА ЧИСТОТУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

Стаття присвячена гострій проблемі чистоти української мови в наукових публікаціях.

Статья посвящена острой проблеме чистоты украинского языка в научных публикациях.

The article is devoted to the sharp problem cleanness of Ukrainian in the scientific publications.

„Єдиною формою застосування державної мови у всіх сферах суспільного життя є її нормативна форма. При застосуванні державної мови відступи від її нормативної форми є неприпустимими” – так звучить один із постулатів про застосування і розвиток мов в Україні. Вона має бути випробувана у перекладах літератури, написанні теоретичних посібників, наукових праць, повинна вводити українську лексику українську термінологію, (а не самі кальки, запозичення), з оглядом до історичних традицій розвитку української мови. Норма у літературній мові сповняє роль захисника проти розщеплення її монолітності чи послаблення її загальнозрозумілості. Норма вимагає до вживання певного правопису, визначених раз і на довгий час граматичних форм і синтаксичних утворень (наголосів, вимови). Мовні норми регулюють неправильність відмінкових форм, створене ступенювання. У синтаксичній будові речень сприяють прийнятій формі словосполучень і звичайному порядку слів у реченні.

Мовна ситуація в Україні свідчить, що потрібно розширити та утвердити національний мовний простір. Цього можна досягнути певними економічними стимулами, централізованою діяльністю мовних інституцій, підвищенням інтелектуального рівня ЗМІ, телебачення, залученням мовознавців у загальну справу.

Свої зацікавлення ми зосередили на перегляді матеріалів та доборі з них типових помилок, змін слів, які появляються у наукових працях, дисертаціях, монографіях, статтях, а також на мовних газет, звучать по радіо. Вони несумісні з усталеними правописними нормами української мови і не личать авторам публікацій після 17 років дії закону про державну мову в Україні. Навіщо, для мови наукових праць не допускається двозначності висловлювань, особливо важливо необхідно точно і зрозуміло для читача чітко сформулювати і подати певну інформацію.

Порушення мовних норм є результатом надуживання чужої лексики. У науковому і діловому мові української мови є низка часто повторюваних усталених словосполучень дієслівного типу, де місце займенників – неможливий: нпр. покладатися на, винагорода за, у відповідь на, відповідно до, відповідно з, у зв'язку з, згідно з, із, зі, на додаток до.. і ін.

Уникаймо копіювання російських мовних зворотів, якими рясніють тексти, тому що вони належать тільки російській мові і в українській вони чужі і творять т.зв. суржик.

Слова, перенесені в укр. мову з російської без перекладу:

люб – лихоманка

роковий – фатальний

до упора – впритул

строк – термін

вушна раковина – вушна мушля

салфетка – серветка

таблетки від болю – таблетки проти болю

в кавичках – в лапках

тупик – безвихідь

спайки – зрошення

бинтування – бандажування

за счет – за рахунок

Вживання певних словосполучень, аналогічно з російськими, у формі штампів, які не мають інформаційності, не збагачують мову, їх не можна перекладати, бо такий переклад вносить непорозуміння, а потрібно знаходити відповідники за значенням нпр:

я считаю, что... -

за счет –

с фактом нельзя не считается ... -

(ніхто тут не рахує і ще –ся! прав. -

в первую очередь –

как правило –

более всего –

явление являет собой.. –

я рахую що... (хоч ніхто не рахує, а вважає, думає)

за рахунок... (рахунку немає, краще: **внаслідок, завдяки**)

з фактом не можна не рахуватися

...з фактом не можна **не погодитися**)

в першу чергу... (немає тут черги, а **передовсім**)

як правило (правила жодного нема, а **звичайно, зазвичай**)

більше всього... (прав. **найбільше**)

явище являє собою (краще **представляє**)

Особливу трудність представляють іменники з подвійним закінченням родового відмінка однини. Не обійтися тут без словника, це важливо бо ця різниця впливає **на зміну значення слова!**

апарат-а (прилад), апарат-у (кадри установи)

фактор-а (маклер), фактор-у (чинник)

термін-а (слово), термін-у (визнач. часу)

інструмент-а (одиничний), інструмент-у (збірний)

рак-а (тварина), рак-у (хвороба)

елемент-а (конкретне), елемент-у (абстрактне)

Певна група помилок-кальок стосуються термінів і зворотів, вживаних у наукових працях, як спотворюють українські значення:

заключення-**висновок**;

лікування похилих осіб

кальозна виразка

діє на харчовий канал

заклучне слово

вступити в силу

внедряти

воздасться сторицею...

вмішуватися у цю справу

накаляти атмосферу

виключний випадок-**особливий випадок**;

лікування осіб **похилого віку**

змозоліла виразка

діє на **стравохід...**

прикінцеве слово

набрати чинності

запроваджувати

відплатитися сторицею...

втручатися в цю справу...

розпалювати атмосферу... і т.д.

Змінені російські слова, у яких замість **о, е** підставляють **і**. Їх утворюють на зразок укр. **стелі, піділ** нпр: всігда, узір, злужіння реакції, підлог, розбір, опрeдeлити, відмічається, піднос і ін. Такі „неологізми” становлять ганебний мовний суржик.

Або помилкові поєднання ступенів порівняння, мішані з російськими:

самий великий (**найбільший**), більш великий (**більший**), більш оптимальний

(**оптимальний**), більш позитивний (**позитивний**) і ін.

У таких випадках не гріх заглянути у правопис і нагадати, що відносні прикметники такі як оптимальний, позитивний ніколи не ступенюються, бо виражають незмінні ознаки й у найвищому ступені.

Надмірне вживання прийменників **по, при** у невластивому для них значенні. Потрібно зазначити, що прийменники **по, при** не вживаються так часто, як у російській. Ось приклад неправильного вживання прийм. **по**:

по вказівкам, по закону, по дисертаціях, по рецепту лікаря – де всі конструкції не українські, запозичені.

Основне значення прийменника **при** – це місцеве розташування: нпр. при дорозі, лабораторія при кафедрі. Маючи власні правила, непотрібно вживати „переклади” з російської мови:

при кипінні – замість – під час кипіння;

при допомозі – замість – з допомогою;

при рентгенографії – замість – під час рентгенографії

Не можна поминути разючих помилок у вживанні слів з повним перекрученням значення слова, коли речення втрачає сенс:

обрахувати відсотки – замість – вичислити відсотки

(В укр. мові обрахувати означає: відрахувуючи решту, недодати комусь грошей, обдурити).

Відрізок речення:...проблеми онкогенезу можуть бути пізнані нами значно глибше...

Будова речення немислима в українській мові. Це живцем переписаний взірець російської будови речення, трискладової конструкції, яку можна виразити укр. мовою:...проблеми онкогенезу ми можемо пізнати значно глибше...

нами – вживають тільки в російській мові. Деякі автори стараються насильно впровадити в українську тексти; це звучить дико, штучно, не відповідає нормам укр. мови. Якщо автори думали показати „вчений стиль”, то глибоко помилилися.

Ще частина речення:.. регуляторні системи при пухлинному процесі...

Прикметник „регуляторний” можна утворити від іменника регулятор. У тексті регуляторні системи, це системи, які регулюють, суф.-ор- відсутній в укр. мові, прикметник походить від імен. регулятор, тому правильно: ...регуляційні системи при пухлинному процесі... Часто чуємо у заслужених регуляторна політика, регуляторні підакти, що не красить службовця таким знанням мова.

Мова розвивається за певними внутрішніми законами словотвору, словотвірних основ, суфіксів і багатьох засобів новотворень. Хиба це хвилює байдужих до мови? На жаль, багато авторів незалежно повторюють одну і ту ж помилку.

Далі... різниця між ними склала 50%. Дуже часто автори плутають становити і складати, хоч складати мають різні значення: складати означає „збирати окремі предмети разом”(складати матеріал, фразу, план, рівняння, доповідь але не цифри) Дієслово становити слід вживати при визначенні кількості, у сумі: сума чисел становить 175; пройдена відстань становила 5 км; прибуток становить 50% від очікуваного.

Інше... аналіз включав в себе.. – російська калька, мабуть автор думає по-російськи. Неправильно вжито дієслово і нелогічно, бо аналіз немає „внутрі” і не може в себе включати; а слід писати: аналіз містив... (немає в укр. мові дієслів з таким зворотом „в себе”).

Невдалий вислів:...швидко збільшується „у розмірах”... А чи можливе збільшення або зменшення чогось не у розмірах? Тому уникайте таких запозичень.

Або...міхури заживають – потрібно загоюються, гояться (в іншому місці автор навіть вживає заживається).

Слово... головокружіння...запозичене з російської мови, правильно запаморо- чення.

Ще приклад...форма ламкості кісток... - є своє слово ломити і похідна група зі спільним коренем ломити: перелом, надлом, відлом, тому ломкість.

Хто не читав в газеті або не чув по телебаченню сполучник аби у значенні „щоб”, невласливе це слово. Хтось дуже авторитетний, прийшов до переконання, що слово щоб – неprestижне. І вже дбають і автори статей, сьогодні і державне радіо. Ще проф. І.Огієнко підкреслював, що в польській думках аби у значенні щоб не зафіксовано, це запозичення з польської мови.

Кажучи читати тексти статей або доповідей, важко стримати почуття щонайменше здивування незалежно від того, чи це псевдоукраїнська лексика. Нпр., немає в українській мові слова жорсткий, а все ж вживають, не усвідомлюючи що воно має різний переклад, залежно від ситуацій, нпр.(захід) крутий, (схід) важкий, (контроль) суворий, (диск) твердий, (про конструкцію) збитий, цупкий.

Не слід вживати вислів: „за рахунок” – бо не йдеться про жодний рахунок – це калька з російської мови, краще : внаслідок.

Розглядаючи кожний такий „новотвір”, ми показуємо як уникати нехай і модних, та незалежно від форм і нагадуємо про свої, не раз лексично доцільніші, але занедбані, а часом і незалежно від форм.

Слово витоки запровадили у наш мовний вжиток ті, хто конвертує своє українське мовлення російським думання. Його запроваджено у масову мовну практику в останні 15-20 років. Наша мова за цих днів свого літературного буття була мовою близькою до мови широкого загалу, і в ній використовувалися використовувалися книжних слів. Наші письменники та просвітяни саме і старалися виробляти літературні норми на підставі живих форм. І це була дуже демократична засада, яка сприяла розвитку української мови. Тому те, що в російській літературній мові означувало словом истоки літератури традиційно віддавали словами джерела або корені і то не завжди у множині. Ми можемо мавати джерело літератури і однину: джерело натхнення або джерела натхнення

Зі слова витоки ми не утворимо жодних похідних слів, воно чуже в мові, а слово джерело має багато похідних спільнокоренових слів.

Коли заглиблюєшся у дослідження мовних явищ, не можеш вийти з дива скільки всяких вимог мають задовольнити слова і мовні звороти. Кожне слово мусить бути зрозуміле або логічно вмотивоване, відповідати нормам граматики та словотворення, легко вимовлятися, і легко сприйматися на слух а це значить – мати досконалу звукову будову і певну привабливість, а ще – відповідати естетичним канонам мовлення. Це те, що називають „природним мовним смаком” або почуттям мови її носіїв.

Почуття мови – термін умовний. Існує цілий комплекс естетичних вимог, яких дотримуються мовці певного мовного середовища. Про тих, хто у своєму мовленні задовольняє ці вимоги, ми кажемо, що вони мають розвинене почуття мови або „природний мовний смак”. Творці народної творчості й письменники минулого якраз і мали „природний мовний смак” – володіли почуттям мови. Природний мовний смак віками допомагав минулим поколінням творити українську мову. Цей смак відкидав усе те, що не вписувалося у її тональність. Він виконував роль мовного „контролю”, відкидаючи невдалі мовні форми.

Почуття мови виявляється у низці мовних явищ. Слово **самотній** ми вимовляємо з м’яким закінченням **-ій**, та коли ми в цьому слові змінимо **О** на **І** то мусимо змінити закінчення на тверде **самітний**. Корекція нашого мовлення відбувається під впливом мовного смаку, так сказати, у процесі мовлення.

В основі слова **корупція** немає звуку **м**, але у похідному слові **корумпований** цей звук присутній. Така вимога нашого почуття мови.

Від назви міста **Рівне** народ утворив прикметник **рівенський** згідно з системою утворення прикметників. Укладачі правопису вимагають говорити і писати **рівненський**. Якщо ігнорувати почуття мови і творити форми, що суперечать нашому мовному смакові – нищиться неповторна тональність мови, обертається на важке, непривабливе, карикатурне словоблудство. Носії мови мусять дбати, щоб такі слова не засмічували нашого мовного простору.

Нема в Україні належної уваги з боку уряду до мовного питання, нема заміни знищеної мовознавчій еліті, нема відповідної кількості наукових мовних закладів. Лексику української мови засмічено, правопис спотворено, людяності прищеплено байдуже ставлення до питань культури й мови.

Попри ці негаразди, українська мова в Україні – державна. Бути державною мовою – велика честь і велика відповідальність. У державній мові все має бути чітке і зрозуміле, просте і гранично переконливе. Усі, хто вживає українську мову, мусять знати, що вони користуються державною мовою. До мови треба підходити з державницькою міркою, з державницьким мисленням. І наша державницька еліта мусить про це пам’ятати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов. ред. В.Т.Бусел. - К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. - 172 с.
2. Ганіткевич Я. Словник русизмів у мові медиків: Для студ. мед. вузів і лікарів. - Львів, 1995. - 25с.
3. Зубков М.Г. Сучасний український правопис: Комплексний довідник - 3-є вид., випр. і доп. К.: ТорсІнг, 2000. - 208 с.
4. Зубков М.Г. Українська мова. Універсальний довідник - Х.: Школа. 2004. - 496 с.
5. Орфографічний словник сучасної української мови: 70000 слів / Укладач С.В. Музичук. - Донецьк: ТОВ ВКФ "БАО", 2003. - 960 с.
6. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів - 2-е вид., виправ. - К.: Вища школа, 2000. - 271 с.

Ю.М. ПАНИШКО, В.І. КОВЦУН, З.С. КОЗИ ВОДА – ДЖЕРЕЛО ЖИТТЯ І ЗДОРОВ’Я. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІКАРЯ Ф. БАТМАНГХЕЛІДЖА ПРО ВОДУ (ПОВІДОМЛЕННЯ II)

Стаття присвячена викладу поглядів лікаря Ф. Батмангхеліджа на роль води в оздоровленні людини.

Стаття посвячена изложению взглядов врача Ф. Батмангхелиджа на роль воды в оздоровлении человека.